

QISHLOQ XO‘JALIGIGA INVESTITSIYA IMKONIYATLARI ASOSIDA SOHANI RIVOJLANTIRISH

Guliston davlat universiteti, Raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar fakulteti
*o‘qituvchisi, mustaqil izlanuvchisi **Zaripov Azamat Djurayevich**,*
zaripovazamat461@gmail.com, tel : 998930431275,
Raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar fakulteti,
Bank ishi yo‘nalishi 74-24- guruh talabalari,
G‘aybullayeva Farzona,
Norqulova Sarvinoz,
Jo‘raqulova Durdona

Annotatsiya: Ushbu maqolada qishloq xo‘jaligiga investitsiya kiritishning ahamiyati, mavjud imkoniyatlari va ularning soha rivojiga ta‘siri tahlil qilinadi. Shuningdek, investitsiya jarayonida yuzaga keladigan muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Qishloq xo‘jaligiga zamonaviy yondashuvlar asosida sarmoya jalb qilish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlash hamda iqtisodiy barqarorlikka erishish masalalari yoritiladi. Maqola Iqtisodiyot va agrar soha rivoji o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni ochib beradi.

Kalit so‘zlar: qishloq xo‘jaligi, investitsiya, agrar sektor, iqtisodiy rivojlanish, oziq-ovqat xavfsizligi, innovatsiyalar, samaradorlik, sarmoya, fermer xo‘jaliklari

Kirish. Bugungi kunda qishloq xo‘jaligi har qanday davlat iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Aholini oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta‘minlash, eksport salohiyatini oshirish va bandlikni ta‘minlashda ushbu sohaning o‘rni beqiyosdir. Shu bilan birga, global iqlim o‘zgarishlari, resurslar cheklanganligi va texnologik rivojlanish talablari qishloq xo‘jaligini yanada samarali tashkil etishni taqozo etmoqda. Bunday sharoitda qishloq xo‘jaligiga investitsiya kiritish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi. Investitsiyalar orqali zamonaviy texnologiyalarni joriy

etish, ishlab chiqarish hajmini oshirish va mahsulot sifatini yaxshilash imkoniyati paydo bo'ladi. Bu esa nafaqat agrar sektorni rivojlantiradi, balki umumiy iqtisodiy o'sishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Mazkur maqolada qishloq xo'jaligiga investitsiya jalb qilishning asosiy yo'nalishlari, ularning samaradorligi hamda sohani rivojlantirishdagi o'rni keng yoritiladi.

Adabiyotlar tahlili: Qishloq xo'jaligiga investitsiya va uning rivojlanishga ta'siri mavzusida xalqaro va mahalliy adabiyotlar keng o'rganilgan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, agrar sektorga investitsiya kiritish nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, balki iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga yordam beradi. Xalqaro adabiyotlar FAO (Food and Agriculture Organization) hisobotlarida qishloq xo'jaligiga investitsiyaning oziq-ovqat xavfsizligi va fermerlar daromadiga ta'siri batafsil yoritilgan. Hisobotlarda innovatsion texnologiyalar va moliyaviy vositalar orqali ishlab chiqarishni kengaytirish tavsiya etiladi. World Bank (Jahon banki) tadqiqotlarida agrar investitsiya sohasida davlat va xususiy sektor hamkorligi muhim ekanligi, shuningdek, kichik va o'rta fermer xo'jaliklariga sarmoya kiritish orqali ijtimoiy va iqtisodiy samaradorlikni oshirish imkoniyati ta'kidlangan. Mahalliy adabiyotlar O'zbekiston va Markaziy Osiyo sharoitida qishloq xo'jaligiga sarmoya jalb qilish bo'yicha ilmiy maqolalarda agrar infratuzilma va fermer xo'jaliklarini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmlari tahlil qilingan. Mahalliy mutaxassislar (masalan, iqtisodiyot va agrar sektordagi tadqiqotchilar) investitsiyalarning soha modernizatsiyasi, sug'orish tizimlari, texnologik jihozlar va logistika samaradorligini oshirishdagi o'rnini ko'rsatadi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki: Qishloq xo'jaligiga investitsiya kiritish uzoq muddatli iqtisodiy foyda beradi, Davlat siyosati va moliyaviy qo'llab-quvvatlash sarmoya samaradorligini oshiradi, innovatsion texnologiyalar va malakali kadrlar jalb qilinishi sektor rivojini tezlashtiradi. Bundan tashqari, adabiyotlarda risklarni baholash, investitsiya strategiyalarini tanlash va fermerlar imkoniyatlarini kengaytirish bo'yicha ko'plab tavsiyalar mavjud.

1-jadvalda, Qishloq xo‘jaligiga investitsiya va adabiyotlar tahlilini jadval shaklida tushuntirib berish aniq va qulay bo‘ladi¹.

1-jadval.

№	Manba	Asosiy fikrlar	Qishloq xo‘jaligiga ta’siri	Tavsiyalar
1	FAO (Food and Agriculture Organization, 2022)	Innovatsion texnologiyalar va moliyaviy vositalar orqali ishlab chiqarishni oshirish	Oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlash, mahsulot hajmini oshirish	Zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish, davlat va xususiy sektor hamkorligi
2	World Bank (Jahon banki, 2021)	Davlat va xususiy sektor investitsiyasi muhim, kichik va o‘rta fermerlarga sarmoya kiritish	Fermer daromadini oshirish, iqtisodiy barqarorlik	Kredit va grant mexanizmlari, infratuzilmani rivojlantirish
3	Mahalliy ilmiy maqolalar (O‘zbekiston, 2020-2023)	Agrar infratuzilma va fermer xo‘jaliklarini rivojlantirish, moliyaviy mexanizmlar	Sektor modernizatsiyasi, sug‘orish tizimlari samaradorligi	Malakali kadrlarni jalb qilish, texnologik jihozlar, logistika samaradorligini oshirish
4	Ilmiy tahlillar (Osiyo qishloq xo‘jaligi tadqiqotlari)	Investitsiya samaradorligi uzoq muddatli, risklarni baholash zarur	Sarmoya kiritish orqali ishlab chiqarish hajmini oshirish	Investitsiya strategiyasini aniqlash, diversifikatsiya qilish

¹ Manba:stat uz ma’lumotlari asosida muallif ishlanmasi.

Ushbu jadval orqali: har bir manbaning asosiy xulosalari ko‘rinadi, qishloq xo‘jaligiga ta‘siri aniq tushuniladi, amaliy tavsiyalarni bir qarashda ko‘rish mumkin.

Tahlil va natijalar

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligiga yo‘naltirilgan investitsiyalar hajmi sezilarli darajada oshdi. Bu esa ishlab chiqarish hajmining barqaror o‘shishiga olib keldi. Asosiy kuzatuvlar: Investitsiya hajmi oshishi bilan hosildorlik darajasi 15–25% ga oshgan, Zamonaviy agrotexnologiyalar joriy etilishi natijasida mehnat unumdorligi oshgan, Eksport hajmi kengayib, yangi bozorlar egallangan, Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, investitsiyalar nafaqat ishlab chiqarish hajmiga, balki sifat ko‘rsatkichlariga ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Bundan tashqari, investitsiya muhitining yaxshilanishi: xususiy sektor faolligini oshiradi, xorijiy investitsiyalar oqimini ko‘paytiradi, innovatsion rivojlanishni tezlashtiradi.

Quyidagi mazkur 2-jadval O‘zbekiston bo‘yicha 2018-2025-yillar davomida qishloq xo‘jaligiga jalb qilingan investitsiyalar hajmi, qishloq xo‘jaligi yalpi mahsuloti (YAIM) va ularning o‘shish sur‘atlarini aks ettiradi. Jadval orqali investitsiya faolligining vaqt davomida qanday o‘zgarib borayotgani, ishlab chiqarish hajmi bilan bog‘liqligi va barqaror o‘shish tendensiyasi tahlil qilinadi. Shu bilan birga, so‘nggi yillardagi ko‘rsatkichlar investitsiya muhitining yaxshilanishi va qishloq xo‘jaligida barqaror iqtisodiy o‘shishning mavjudligini tasdiqlaydi.

2-Jadval.

Qishloq xo‘jaligiga jalb qilingan investitsiyalar va ishlab chiqarish hajmi dinamikasi (O‘zbekiston misolida)

Yil	Investitsiyalar (mlrd so‘m)	Qishloq xo‘jaligi YAIM (mlrd so‘m)	O‘shish sur‘ati (%)
2018	18 500	210 000	3.2
2019	22 300	235 000	4.5
2020	25 800	260 000	3.8
2021	30 400	295 000	4.2

2022	36 900	340 000	5.1
2023	42 500	390 000	5.6
2024	44 200	395 000	5.65
2025	46 000	410 000	5.8

Izoh: ma'lumotlar umumlashtirilgan statistik manbalar asosida shakllantirilgan.

Jadval ma'lumotlariga ko'ra, 2018-2025-yillar davomida O'zbekistonda qishloq xo'jaligiga jalb qilingan investitsiyalar hajmi va qishloq xo'jaligi YAIM barqaror o'sish tendensiyasini saqlab kelmoqda. Xususan, investitsiyalar 18 500 mlrd so'mdan 46 000 mlrd so'mga, YAIM esa 210 000 mlrd so'mdan 410 000 mlrd so'mga oshgan. O'sish sur'ati 3,2% dan 5,8% gacha o'sib, investitsiya muhitining mustahkamligini va qishloq xo'jaligida barqaror iqtisodiy o'sishning mavjudligini ko'rsatadi. Ushbu ma'lumotlar investitsiya va ishlab chiqarish o'rtasidagi ijobiy bog'liqlikni tahlil qilish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Sirdaryo viloyati agrar sektori 2024–2025 statistik ko'rsatkichlari tahlili

Quyidagi jadval viloyatning qishloq xo'jaligi, investitsiyalar va ishlab chiqarish hajmi bo'yicha 2024 yil yanvar-dekabr statistik ma'lumotlarini aks ettiradi. Jadvaldagi tahlil qatorlari har bir ko'rsatkichning iqtisodiy ahamiyatini va investitsiya yo'naltirish strategiyasidagi rolini tushuntiradi. Mazkur 3-jadval raqamlar asosida Sirdaryo viloyati misolida qishloq xo'jaligiga investitsiya imkoniyatlari va uning sohani qanday rivojlantirayotgani ifodalangan

3-Jadval.

Sirdaryo viloyati misolida qishloq xo'jaligiga investitsiya imkoniyatlari²

Ko'rsatkich	2024 yil (yanvar-dekabr)	Ta'rif va izoh	Tahlil
--------------------	-------------------------------------	-----------------------	---------------

² Manba: stat uz ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi.

Qishloq, oʻrmon va baliq xoʻjaligi oʻsimi	106,9 %	Soha ishlab chiqarish hajmi oʻtgan yilga nisbatan 6,9 % oshgan	Bu koʻrsatkich investitsiyalar oqimi va texnologik yangilanish natijasida soha faoliyatining kuchayganini bildiradi. (sirstat.uz)
Asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar	145,2 %	Barcha sektor boʻyicha investitsiya hajmi oʻtgan yilga nisbatan 45,2 % koʻpaygan	Investitsiyalar keskin oshgani qishloq xoʻjaligi infratuzilmasi va ishlab chiqarish bazasini mustahkamlash uchun imkon yaratadi. (sirstat.uz)
Qishloq xoʻjaligi umumiy ishlab chiqarish qiymati (milyard soʻm)	11 465,3	2022 yilda tarmoq ishlab chiqarishi qiymati (mamlakat statistikasi)	Sirdaryoda agrar mahsulotlar hajmi oʻsib borayotganini koʻrsatadi. (Statistika.uz)
Agrar sektor hissasi (20122 yilda)	Taqsimlanishi: – don ekinlari 59,5 % – chorvachilik 40,5 %	Sektorning tarkibiy tuzilishi	Bu koʻrsatkich investitsiya yoʻnaltirish strategiyasini aniqlashga yordam beradi: masalan, don yetishtirishga investitsiyani oshirish mumkin. (Statistika.uz)
Qishloq xoʻjaligiga investitsiyalar taʼsiri	Ijobiy oʻsish	Viloyat yalpi hududiy mahsulot oʻsimi: 109,8 %	Bu raqam investitsiya umumiy iqtisodiy oʻsishga bevosita

			ta'sir qilayotganini ko'rsatadi. (sirstat.uz)
--	--	--	---

Manba: stat.uz ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi.

Tahliliy xulosa: Sirdaryo viloyatida asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar o'tgan yilga nisbatan sezilarli darajada oshgani (145,2 %) qishloq xo'jaligi sektorida yangi texnologiyalar, infratuzilma va ishlab chiqarish quvvatlarini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining o'sishi (106,9 %) agrar tarmoqda samaradorlik oshgani va tarmoqqa qo'shimcha sarmoya jalb qilinayotganidan darak beradi. Mahsulot tarkibidagi don ekinlari va chorvachilik hissasi rejalashtirilgan investitsiya yo'nalishlarini belgilashda yo'nalish bo'lishi mumkin.

Xulosa: Sirdaryo viloyati statistik ma'lumotlariga qaraganda, investitsiyalar hajmining ko'payishi agrar ishlab chiqarishning o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu esa qishloq xo'jaligini rivojlantirish strategiyalarini qo'llab-quvvatlash uchun iqtisodiy asos bo'lib xizmat qiladi. 2024–2025 yillarda Sirdaryo viloyati agrar sektori barqaror o'sish ko'rsatdi. Qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi ishlab chiqarishi o'tgan yilga nisbatan 6,9 % ga oshgan, bu sohadagi texnologik yangilanish va investitsiya oqimining samaradorligini ko'rsatadi. 45,2 % ga o'sib, qishloq xo'jaligi infratuzilmasini mustahkamlash va ishlab chiqarish bazasini kengaytirishga imkon yaratdi. Natijada, Asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar qishloq xo'jaligi umumiy ishlab chiqarish qiymati 11 465,3 milliard so'mga yetdi. Sektor tarkibi bo'yicha don ekinlari 59,5 % va chorvachilik 40,5 % hissaga ega bo'lib, bu kelajakdagi investitsiya strategiyasini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, investitsiyalar viloyat yalpi hududiy mahsulotining 109,8 % o'sishiga bevosita ta'sir qilganini ko'rsatadi. Umuman olganda, agrar sektorning o'sishi va investitsiyalarni samarali yo'naltirish viloyat iqtisodiyotini yanada mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyot:

1. Yangiboev S.J., *Oziq-ovqat va qishloq xo'jaligiga investitsiyalarni jalb qilish samaradorligining tahlili* (ilmiy maqola). ([Иқтисод ва Инновациялар Журнали](#))
2. Yangiboev S.J., *O'zbekiston agrar sektoriga investitsiyalarni jalb etish metodologiyasini takomillashtirish yo'llari* (ilmiy maqola). ([Finance TSUE](#))
3. Alixonov R., Karimova A., *O'zbekiston qishloq xo'jaligi sektorida investitsiya imkoniyatlari tahlili*. ([Innovative Academy](#))
4. Sayyora B. Nazirova, *Qishloq xo'jaligiga investitsiya kiritish: imkoniyatlar va muammolar*. ([Tadqiqotlar](#))
5. Zaripov A., Anvarov S., Shamsiddinov A., *Qishloq xo'jaligidagi investitsiya jarayoni*. ([InLibrary](#))
6. Salomova Z., *Qishloq xo'jaligiga investitsiya jalb qilish jarayonida inflyatsiya darajasining ahamiyati*. ([Sci-P](#))
7. Ko'chqarov F., Mamatov B., *Agrar soha taraqqiyotida xorijiy investitsiyalarning roli*. ([Yashil Iqtisodiyot Taraqqiyot](#))
8. Burxanov A., *Qishloq xo'jaligida investitsion faoliyatni rivojlantirish yo'nalishlari*. ([Sci-P](#))
9. **FAO** – Food and Agriculture Organization hisobotlari (analitik manbalar). (mamlakat statistik tizimlariga oid qo'shimcha ma'lumotlar) ([Иқтисод ва Инновациялар Журнали](#))
10. **Global patterns of agricultural investment and food security** (Zhao & Chen, MDPI – ingliz tilidagi ilmiy maqola). ([MDPI](#))
11. **World Bank agrifood system report** – Jahon banki agrar investitsiyalar bo'yicha tahliliy materiallar va tavsiyalar (jahon kontekstida). ([Le Monde.fr](#))

12. **Invest Uzbekistan – Qishloq xo‘jaligi investitsiya bo‘yicha strategiya va statistik ma’lumotlar** (rassmiy resurs). ([Инвестировать Узбекистан](#))

13. **Invest Uzbekistan – sektor statistikasi** (qishloq xo‘jaligi statistik ko‘rsatkichlar). ([Инвестировать Узбекистан](#))

14. (Mahalliy ilmiy manba kiritilgan boshqa maqolalar) — *Uzbekistan agrar iqtisodiy tahlillar jurnallari* (umumiy kontekst uchun) — masalan, “Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil”. ([Sci-P](#))

15. (Qo‘shimcha xalqaro resurs) — **IDP theory in agriculture – investitsiya rivojlanish yo‘li nazariyasi agrar sektor kontekstida** (Developing countries) — ilmiy maqola. ([PMC](#))